

27.5.2025

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö (VN/9904/2025)

Valtiovarainministeriön lausunto väylälakien muutostarpeiden arviomuistiosta

Tausta

Arviomuistiossa tarkastellaan muutostarpeita, jotka liittyvät ratalain yksityisraiteita koskevaan sääntelyyn. Tarkastelussa otetaan huomioon suurten raidehankkeiden suunnittelua varten perustetut hankeyhtiöt uudenaikaisina toimijoina, joihin sovelletaan yksityisraiteita koskevaa sääntelyä. Muut tarkemmin käsiteltävät lainsäädännön kehittämistarpeet liittyvät väylälakien tutkimusoikeuksia koskevaan sääntelyyn ja kiinteistökohtaiseen meluntorjuntaan. Lisäksi muistiossa tarkastellaan EU-sääntelyyn liittyviä väylälakien päivittämistarpeita, jotka koskevat tuoretta unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi annettua asetusta (TEN-T-asetus) sekä jo pitkään voimassa olleen Euroopan laajuisen tieverkon tunnelien turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin (tunneliturvallisuusedirektiivi) täytäntöönpanon täydentämistä. Viime vuosina muuttuneeseen turvallisuusympäristöön liittyen muistiossa käsitellään myös varautumista ja häiriötilanteita koskevaa sääntelyä väylälaeissa.

Valtiovarainministeriön lausunto

Arviomuistiossa tarkasteltujen väylälakien muutostarpeita on tarkasteltu varsin laajasti. Kuten muistiossa todetaan, liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain ja ratalain päivittämiseksi on tunnistettu selkeä tarve johtuen mm. EU-sääntelystä, muuttuneesta toimintaympäristöstä jne. Tarkempi tarkastelu on siten tarpeen.

Valtiovarainministeriö korostaa erityisesti yksityisraiteita koskevan sääntelyn täsmenämistä. Suurten ratahankkeiden suunnittelua varten perustetut kolme hankeyhtiötä (Lentorata Oy, Länsirata Oy ja Itärata Oy) katsotaan yksityisraiteiden haltijoiksi. Esimerkiksi hankearvioinnin laatimisvelvoite ei koske yksityisraidehankkeita eikä siten myöskään hankeyhtiöissä tehtävää suunnittelua. Väyläviraston on kuitenkin omien liikennehankkeittensa osalta ratalain mukaisesti laadittava hankearviointi merkittävää ratahanketta koskevasta yleis- ja ratasuunnitelmasta.

Myöskään hankeyhtiöiden suunnittelemiin ratahankkeisiin ei sisälly vaatimusta hankkeen vaikutusten seurannasta. Kuten muistiossa todetaan, merkittävästi Suomen rataverkkoon ja liikennejärjestelmään vaikuttavien hankkeiden osalta ennakollinen hankearviointi, vaikutusten seuranta ja jälkiarviointi ovat perusteltuja.

Siten nykyistä tilannetta ei voi pitää optimaalisena. Erilaiset vaatimukset yksityisen toimijan tekemälle suunnitellulle saattavat vaikuttaa haitallisesti radan suunnittelun ja kunnallisen maankäyttöä koskevan suunnittelun väliseen suhteeseen. Jatkovalmistelussa tämä tulisi huomioida, koska yksityisen toimijan suunnitteluvastuussa olevat radat ovat valtakunnallisesti yhtä merkittäviä ja laajavaikutteisia kuin julkisen toimijan vastuussa olevat.

Kestävän kaupunkiliikenteen suunnitelman (ns. SUMP, sustainable urban mobility plan) osalta mahdolliset säädösvaikutukset koskevat myös suoraan kuntia. Muistiosta käy ilmi, ettei suunnitelman laatiminen ole tällä hetkellä lakisääteinen velvoite kaikille niille seuduille ja kunnille, joita sen tulisi koskea. Tehtävien ja velvoitteiden lisäämiseen kunnille tulisi kuitenkin suhtautua pidättyvästi ja niiden aiheuttamat kustannukset tulisi korvata kunnille täysimääräisesti. Tämä tulee ottaa huomioon mahdollisessa säädösvalmistelussa.

Varautumista ja häiriötilanteita koskeva sääntely väylien ja liikenteen osalta koskee myös kuntia, vaikka kunnat ovat keskenään erilaisessa asemassa. Osalla kunnista on vesi- ja raideliikenneinfrastruktuuria merkittävässä määrin ja osassa sitä on hyvin vähän tai ei lainkaan. Myös katuinfrastruktuurin laajuus ja merkitys kuntien kesken vaihtelee paljon. Uusi sääntely, joka koskee joitakin kuntia, tulee valmistella niin, että kuntavaikutukset arvioidaan kokonaisuutena. Lisäksi tulee ottaa huomioon hallitusohjelman tavoitteet kuntia koskevien normien vähentämisestä sekä velvollisuus korvata uusien velvoitteiden kustannukset.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/9904/2025-VM-12

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: